

An Investigation of the Relationship Between Internet Using Conditions and Aggressiveness Levels of Students from Different Kinds of High School

Nuri ERDEMİR, Inonu University, ORCID ID: 0000-0002-5106-7884

Eyyüp ÖZKAMALI, Gaziantep University, ORCID ID: 0000-0003-3534-018X

Abstract

In this study, students in different types of high school were investigated about the relationship between Internet usage status and levels of aggression. Participants from nine different school types in Gaziantep Sehitkamil and Sahinbey districts were randomly selected from each grade. 603 were females, and 411 were males consisting of 1014 students. The tools used in data collection consisted of the "Status of Internet Use Survey" created by the researcher and the "Aggression Scale" developed by Kocatürk. Analysis of data was done with one-way ANOVA and t-test. The research findings show that there has been a relationship between usage of the Internet and aggression level. Students' aggression scale score has changed in a meaningful way by students' gender, Internet usage, Internet usage location, the purpose of Internet usage, Internet usage time, general use of the Internet sites, types of games played on the Internet, the harmful content on the Internet. The researchers and the practitioners were provided with suggestions based on the findings of the study.

Keywords: Aggression, Internet usage, High school students

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education

Vol 22, No 3, 2021
pp. 2407-2430

DOI:10.17679/inuefd.1000104

Article Type
Research Article

Received
24.09.2021

Accepted
16.12.2021

Suggested Citation

Erdemir, N. & Özkamalı, E. (2021). An investigation of the relationship between Internet using conditions and aggressiveness levels of students from different kinds of high school, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(3), 2407-2430. DOI:10.17679/inuefd.1000104

Bu makale Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Haziran, 2012 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir. 8-11 Eylül 2013 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen 2013 Dünya Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde özet sözel bildiri olarak sunulmuştur.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

It has been observed that studies generally investigate the relationship between violence, anger, and aggression with other factors or the relationship between television and media. It can be said that the use of the Internet, which left its mark on the 21st century after the inventions of the 20th century in information and communication technologies such as the radio and television, should be considered in terms of its relationship with the aggression level of high school students in adolescence.

Purpose

In this study, students in different types of high school were investigated about the relationship between Internet usage status and levels of aggression.

Method

Participants from nine different school types in Gaziantep Sehitkamil and Sahinbey districts were randomly selected from each grade. 603 were females, and 411 were males consisting of 1014 students. The tools used in data collection consisted of the "Status of Internet Use Survey" created by the researcher and the "Aggression Scale" developed by Kocatürk. Analysis of data was done with one-way ANOVA and t-test.

Findings

The research findings show that there has been a relationship between usage of the Internet and aggression level. Students' aggression scale score has changed in a meaningful way by students' gender, Internet usage, Internet usage location, purpose of Internet usage, Internet usage time, general use of the Internet sites, types of games played on the Internet, the harmful content on the Internet.

Discussion & Conclusion

The researchers and the practitioners were provided with suggestions based on the findings of the study.

Farklı Tür Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin İnternet Kullanım Durumları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Gaziantep İli Örneği)

Nuri ERDEMİR, İnönü Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-5106-7884

Eyyüp ÖZKAMALI, Gaziantep Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-3534-018X

Öz

Bu araştırmada farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin İnternet kullanım durumları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Örneklem Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerindeki 9 farklı lise türünde öğrenim gören öğrencilerden, her sınıf düzeyinden tesadüfi olarak seçilmiştir. 603'ü kız, 411'i erkek, toplam 1014 öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan İnternet Kullanım Durumları Anketi'ne ek olarak "Saldırganlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın verileri betimsel istatistik, tek yönlü ANOVA ve t-testi ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda liselerde öğrenim gören öğrencilerin İnternet kullanım durumlarına göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyet, İnternet kullanımı, İnternet kullanım yeri, İnternet kullanım amacı, İnternet kullanım süreleri, İnternet kullanım zamanları, genel olarak kullandıkları İnternet siteleri, İnternet'te oynadıkları oyun türleri, İnternet'te karşılaştıkları olumsuz içeriklere göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puan ortalamaları anlamlı bir şekilde değişmektedir. Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak uygulayıcılara ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Saldırganlık, İnternet kullanımı, Lise öğrencileri

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 22, Sayı 3, 2021
ss. 2407-2430
DOI:10.17679/inuefd.1000104

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi
24.09.2021

Kabul Tarihi
16.12.2021

Önerilen Atıf

Erdemir, N. & Özkamalı, E. (2021). Farklı tür liselerde öğrenim gören öğrencilerin İnternet kullanım durumları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Gaziantep İli Örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 2407-2430. DOI:10.17679/inuefd.1000104

Bu makale Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Haziran, 2012 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir. 8-11 Eylül 2013 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen 2013 Dünya Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde özet sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Farklı Tür Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin İnternet Kullanım Durumları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Gaziantep İli Örneği)

İnsanlığın geçirdiği toplumsal tarihe bakıldığında belli başlı evreler söz konusudur. Günümüz toplumlarına kadar geçen süreçte “tarım toplumu” ve “sanayi toplumu” şeklinde sosyal tarih tanımlamaları yapılmıştır. Günümüze geldiğimizde çağımızı “bilgi toplumu” veya “enformasyon toplumu” şeklinde adlandırıyoruz. Son yıllarda yaşanan teknolojik araç gereçlerdeki hızlı değişim ve ilerleme, bilginin insanlar arasında hızlı bir biçimde dolaşımına yol açmış, böylece toplumlar ve insanlar arası etkileşimin daha hızlı, daha belirgin, daha kontrolsüz ve de doğrudan olmasına neden olmuştur (Yılmaz, 2006). Son yıllardaki bu hızlı değişimden şüphesiz gençler de kendi payına düşeni yaşamaktadırlar. 21. yüzyılda bilim ve teknolojiye gelişmeler öğrenme, öğretme, sosyalleşme, çalışma ve yönetme gibi faaliyetleri şekillendiren unsurlardır. Teknolojiye bu gelişmeler her alanda etkinliğini arttırmaktadır. Gelişmekte olan bu teknolojiyle birlikte insanoglu değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilmek için İnternet ile bilgisayar günlük yaşamına daha fazla dahil etmektedir. Ayrıca günümüzde eğitim ve öğretimin her alan ve basamağında İnternet’ten ve bilgisayardan yararlanılmaktadır (Aydın, 2011).

Sokaklarda oyun oynayan çocuk ve gençler yavaş yavaş azalmakta ve bu gruplar sokaklarda oynamak yerine bilgisayar başında İnternet ortamında oyun oynamayı ve zaman geçirmeyi tercih etmektedirler. Yirminci yüzyılda önemli buluşlar arasında sayılan bilgisayar ve İnternet’in insanın yaşamındaki önemi her geçen gün artmaktadır. Günümüzün en popüler araçlarına dönüşen İnternet, cep telefonları ve bilgisayar oyunları; kişilerarası iletişim, bilgiye erişim, kişilerarası paylaşım ve eğlence gibi amaçlarla kişilerin kullanımına sunulmuştur. Dünya’da yaklaşık 400 milyon İnternete erişim sağlayan bilgisayar ve yaklaşık 100 milyon web sitesi olduğu tahmin edilmektedir. Özellikle çocuklar ile ergenlerin yaşamlarını, akademik başarılarını ve psikolojik sağlıklarını önemli düzeyde etkileyen İnternet kullanımı ve bilgisayar oyunları da araştırmacıların ilgilendiği güncel konulardan biridir. İnternet kullanımı ve bilgisayar oyunları çocuklar ve ergenlerin araştırma yaparak bilgiye erişimlerini, problem çözmelerini, kritik düşünme ve yaratıcılık gibi gelişimlerini desteklerken diğer taraftan amaç dışında, kontrolsüz, aşırı ve bilinçsiz kullanımıyla da korkulara ve kaygılara neden olarak bireylerin becerilerinin gelişmesinde olumsuz etkileri olduğu düşünülmektedir (Demirkan, 2011).

Oyun oynama isteğiyle İnternet ve bilgisayar oyunları çocuk ve ergenlerde bağımlılığa dönüşebilmekte ve suçların olgunlaşmasına neden olabilmektedir. Yapılan araştırmalarda, İnternet’i yoğun ve kontrolsüz kullanan ergenlerin sosyal uyumlarında bozulmalar ve riskli cinsel davranışlarında artış olduğu ifade edilmektedir. Özellikle yasal olmayan ve cinsel gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek sitelere ulaşabiliyor olmaları çocuklar ile ergenleri ve dolayısıyla toplumu tehdit eden konulardan biridir. (Demirkan, 2011). Günün çoğunu İnternet ve bilgisayar karşısında geçiren gençler ve çocuklar İnternet bağımlısı olma gibi bir durumla karşı karşıyadırlar. Günümüzde İnternet yaşamın her alanında kullanılmaktadır. Yaşamın her alanında kullanımıyla beraber bazı sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. İnternet’in aşırı kullanımı (problemlili İnternet kullanımı) bireylerin yaşamlarında bazı sorunlar yaşamalarına sebep olabilmektedir. İnternet’in aşırı kullanımı ergenlerde; iletişim ve sosyalleşme süreçlerinde aksamalara, aile içi sorunlara, akademik başarısızlıklara, şiddet içerikli oynanan oyunların öfke ve saldırganlığı artırması gibi sonuçları ortaya çıkarmaktadır (Makas, 2008). İnternet ortamında karşılaşılan olumsuz durumlar zaman zaman bireyin gerçek yaşantısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

İnternet'in iletişim ve bilginin kaynağını oluşturmanın dışında, bazı bireyler açısından kullanımı bağımlılığa dönüşmüş durumdadır. Bazı çocuklar ve ergenler yaşamlarında karşılığını bulamadıkları tutkularını sanal ortamlarda yani İnternet ortamında yaşamaktadır. Ergen bu dönemde ailesinin yanında sevgi, saygı, hoşgörü, dayanışma ve başarı isteği gibi değerlerle yoğrulması gereken bir dönemi gerçek bir ortam olmayan İnternet ortamında geçirdiği zaman, genç üzerinde belirgin ve sarsıcı etkiler meydana getirmektedir. Bireylerin özellikle lise öğrencisi olan ergenlerin kişisel gelişimlerini ve günlük yaşamlarını önemli ölçüde etkileyen İnternet kullanımı araştırmacıların dikkatini çeken bir konudur. Ayrıca İnternet insanoğluna bilgiye erişim olanağı sağlamanın yanında e-posta, sohbet, haber ve tartışma grupları, ilan, müzik dinleme ve oyun gibi farklı seçeneklerde imkanlar sunmaktadır. İnternet, çocuklara ve gençlere bilgilendirme ve eğitimde büyük yararlar sağlamasına rağmen fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan olumsuz sonuçları da beraberinde getirmektedir. İnternet ortamında gezinen bireyin karşısına aniden cinsellik, pornografi, uyuşturucular, alkol, kalpazanlık, hırsızlık, çeşitli silahların ve bombaların yapımı, ırkçılık gibi konularda sayısız sayfalar çıkabilmektedir. Doğal olarak merakı uyanan genç birey aniden karşısına çıkan içerikle ilgilenmeye başlamaktadır (Doğan, 2004)

Bandura ve arkadaşları (1961) tarafından yapılan bir çalışmada deney grubundaki bir grup çocuğa, oyuncak bir bebeğe yönelik şiddet içerikli davranışları olan bir yetişkinin filmi izlettirilmiş ve devamında bu filmdeki bebek ile oynayabilecekleri bir ortam oluşturulmuştur. Film izleyen bu çocuklarda, bebek ile oyun oynarken filmdeki davranışlara benzer saldırgan davranışlara ilave farklı saldırgan davranışlarda sergiledikleri gözlemlenmiştir. Saldırganlık içerikli davranışları izlemek ya da gözlemek saldırganlık içerikli davranışları ortaya çıkarabilmektedir. Kontrol grubundaki çocuklar deney grubundakilerden farklı olarak oyuncak bebek ile saldırgan davranışlar içermeyen oyunlar oynamışlardır (Kağıtçıbaşı, 2006). Son yıllarda çocuklar ve gençler gerçek oyun alanları ve oyunlar yerine İnternet ortamında sanal oyunları tercih etmekte ve oynamaktadırlar. Gerçek yaşamda yapamadığı birçok şeyi İnternet başında yapabilen genç, gerçek yaşamda karşılaştığı engelleme ve sorunlarda karşısında saldırgan davranışlar sergilediği gözlenmektedir.

Sosyalleşmenin bir başka yönü olan saldırganlık sosyal psikoloji alanında birçok araştırmada ele alınan konulardan biridir. Saldırganlığın nedenlerinin neler olabileceği, bu durumun üstesinden nasıl gelinebileceği ve medya ile saldırganlık arasındaki ilişkiler üzerinde durulmuştur. Saldırganlık günlük yaşantıda hemen herkesin bir şekilde maruz kaldığı ve sonucu zararlı olan bir olgudur (Kağıtçıbaşı, 2006). Fakat bunun yanında kontrolsüz İnternet kullanımının, özellikle de son yıllarda ülkemizde ve dünyada saldırgan davranışların ve şiddet olaylarının arttığı göz önüne alınırsa ergenler üzerinde etkileri nelerdir bu açıdan bu tarz araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzün en büyük keşifleri arasında sayılan İnternet, her teknolojik gelişimde olduğu gibi yanlış kullanılması durumunda olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. İnsan gelişiminin fiziksel, bilişsel, ahlaki ve kişisel yönleri, kalıtsal ve çevresel faktörlerden etkilenecek kişinin davranışlarına yön verir (Erden ve Akman, 2000). Yapılan araştırmalara bakıldığında genellikle şiddet, öfke ve saldırganlığın başka etkenlerle olan ilişkileri ya da televizyon ve medya arasındaki ilişkilerinin araştırıldığı gözlenmiştir. Bu bağlamda, bilgi ve iletişim teknolojilerinde 20.yy'da gerçekleştirilen radyo, televizyon gibi buluşlardan sonra, 21. yüzyıla damgasını vuran İnternet'in kullanımının ergenlik döneminde bulunan lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyiyle ilişkisi açısından önemle ele alınması gerektiği söylenebilir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, farklı tür liselerde öğrenimlerine devam eden öğrencilerin İnternet kullanım durumları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için hazırlanmış, ilişkisel tarama modeli bir nicel araştırmadır. Tarama modeli; geçmişte veya günümüzde varolan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır. Araştırmaya konu olan birey, nesne ya da olay kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Önemli olan, varolanı olduğu şekliyle gözlemleyebilmektir. İlişkisel tarama modeli ise iki veya daha fazla sayıdaki değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ya da derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Can, 2014).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmada evreni Gaziantep ili Şehitkamil ve Şahinbey merkez ilçeleri sınırları içerisinde yer alan liselerde 2010-2011 eğitim öğretim yılında öğrenimlerine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma evreninin büyüklüğü, kontrol güçlükleri ve maliyet güçlükleri nedeni ile araştırmada, seçilen evrenden örneklem alınmıştır. Araştırma örnekleme, evrendeki objelerin kendi içerisindeki benzeşikliği ve aynı nedenlerle dağılım göstermeleri gibi nedenlerden dolayı 9 farklı lise seçilerek bu liselerden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 1014 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubuna alınan öğrencilerin 603'ü kız (%59.47) ve 411'i erkek (%40.53) tir. Örneklem grubunun 135'i (%13,3) İmam Hatip Lisesi, 141'i (%13,9) Anadolu Lisesi, 51'i (%5,0) Fen Lisesi, 136'sı (%13,4) Ticaret Meslek Lisesi, 64'ü (%6,3) Sosyal Bilimler Lisesi, 80'i (%7,9) Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, 158'i (%15,6) Sağlık Meslek Lisesi, 116'sı (%11,4) Anadolu Öğretmen Lisesi, 133'ü (%13,1) Genel Lise öğrencilerinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Veri toplama da; öğrencilerin İnternet kullanımı durumlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan "İnternet Kullanım Durumları Anketi" ve saldırganlık düzeylerini belirlemek için de Tuzgöl (1998) tarafından geliştirilen 5'li likert tipinde 45 maddelik "Saldırganlık Ölçeği" kullanılmıştır. Saldırganlık ölçeğinde minimum puan 45, maksimum puan ise 225'tir. Çalışılan örneklem grubunun aritmetik ortalamasının üstündeki puanlar yüksek saldırganlık düzeyini, altındaki puanlar ise düşük saldırganlık düzeyini temsil etmektedir (Tuzgöl, 1998. Akt. Öztürk,2008).

Verilerin Çözümlemesi

Okullarda öğrencilere uygulanan anketler ve ölçeklerden değerlendirmeye alınacak olanlar 1'den 1014'e kadar numaralandırılmıştır. Daha sonra istatistiksel analizlerinin yapılabilmesi için anket ve ölçekteki veriler bilgisayara aktarılmıştır ve betimsel istatistikleri belirlenmiştir. Ayrıca tek yönlü ANOVA ve t-testi uygulanmıştır. Bu araştırma için MEB Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi kapsamında Gaziantep İl MEM kurumundan (20.01.2011 tarih ve sayı no B.08.4.MEM.4.27.00.11-311/) izin alınmıştır.

Bulgular

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 1

Araştırma Kapsamına Alınan Lise Öğrencilerinin Okul ve Cinsiyetlere Göre Dağılımları (n=1014)

Oku türü	Örneklem Grubu		N	%
	Kız	Erkek		
İmam Hatip Lisesi	100	35	135	%13,3
Anadolu Lisesi	72	69	141	%13,9
Fen Lisesi	21	30	51	%5,0
Ticaret Meslek Lisesi	73	63	136	%13,4
Sosyal Bilimler Lisesi	24	40	64	%6,3
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	55	25	80	%7,9
Sağlık Meslek Lisesi	128	30	158	%15,6
Anadolu Öğretmen Lisesi	66	50	116	%11,4
Genel Lise	64	69	133	%13,1
Toplam	603	411	1014	%100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırma örneklemini 1014 öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo 2

Öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Betimsel İstatistiği (n=1014)

\bar{x}	Ss	Min.Puan	Maks.Puan	SÖ Puanı	Öğrenci Sayısı	Örneklemdeki Oranı (%)
120.41	21.70	64.00	195.00	64-119	502	49.5
				120-195	512	50.5

Tablo 2 incelendiğinde örnekleme alınan öğrencilerin % 49,5’inin Saldırganlık Ölçeği puanlarının düşük, % 50,5’inin ise Saldırganlık Ölçeği puanlarının yüksek olduğu gözlenmektedir. Örnekleme alınan öğrencilerden % 50,5’inin yüksek düzeyde saldırganlık eğilimi olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Okul Türlerine Göre Öğrencilerin Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=1014)

Okul türü	f, \bar{x} ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları					
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
İmam Hatip Lisesi	135	116.17	20.74	Gruplar arası	15768.786	8	1971.098	4.294	.000
Anadolu Lisesi	141	119.84	21.25	Gruplar içi	461305.4	1005	459.010		
Fen Lisesi	51	126.29	25.00	Toplam	477074.2	1013			
Ticaret Meslek Lisesi	136	123.38	21.31						
Sosyal Bilimler Lisesi	64	125.32	22.77						
Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	80	115.40	19.52						
Sağlık Meslek Lisesi	158	123.28	20.22						
Anadolu Öğretmen Lisesi	116	123.42	22.72						
Genel Lise	133	114.64	21.56						
Toplam	1014	120.41	21.70						

Tablo 3 incelendiğinde, okul türlerine göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalamasına 126.29 ortalama ile Fen Lisesi öğrencilerinin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla, 125.32 ortalama ile Sosyal Bilimler Lisesi, 123.42 ortalama ile Anadolu Öğretmen Lisesi, 123.38 ortalama ile Ticaret Meslek Lisesi, 123.28 ortalama ile Sağlık Meslek Lisesi, ortalama ile Anadolu Lisesi, 116.17 ortalama ile İmam Hatip Lisesi, 115.40 ortalama ile Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi öğrencileri izlemektedir. Son olarak gruplar arasındaki en düşük puan ortalaması 114.64 ortalama ile Genel Lise öğrencilerinin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 3 incelendiğinde, okul türlerine göre öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(8,1005)=4.29$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin saldırganlık ölçeği puan ortalamaları öğrencilerin okudukları okul türüne bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre okul türlerine göre öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 4

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin t-Testi Sonuçları (n=1014)

Cinsiyet	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Kız	603	117.14	21.10	1012	5.904	.000
Erkek	411	125.20	21.70			

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeyleri arasındaki farka ilişkin t-testi sonuçları Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(1012)=5.904$, $p<.01$. Erkek öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları (125.20), kız öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarından (117.14) daha yüksektir. Bu bulgu, saldırganlık düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5

Öğrencilerin Evlerinde Bilgisayarın Var Olup Olmaması İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin t-Testi Sonuçları (n=1014)

Bilgisayar	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Evet	647	122.87	21.56	1012	4.836	.000
Hayır	367	116.08	21.28			

Öğrencilerin evlerinde bilgisayarın var olup olmaması ile saldırganlık düzeyleri arasındaki farka ilişkin t-testi sonuçları Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları evde bilgisayarın var olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(1012)=4.836$, $p<.01$. Evinde bilgisayar olan öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları (122.87), evinde bilgisayar olmayan öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarından (116.08) daha yüksektir. Bu bulgu, saldırganlık düzeyi ile öğrencilerin evinde bilgisayarın var olup olmaması arasında anlamlı bir fark olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6

Öğrencilerin İnternet Kullanım Durumlarına Göre Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki Farka İlişkin t-Testi Sonuçları (n=1014)

İnternet Kullanımı	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Evet	862	122.12	21.66	1012	6.085	.000
Hayır	152	110.71	19.25			

Öğrencilerin İnternet kullanım durumlarına göre saldırganlık düzeyleri arasındaki farka ilişkin t-testi sonuçları Tablo 6 incelendiğinde, öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları İnternet kullanım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t(1012)=6.085$, $p<.01$. İnternet kullanan öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları (122.12), İnternet kullanmayan öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarından (110.71) daha yüksektir. Bu bulgu, saldırganlık düzeyi ile öğrencilerin İnternet kullanım durumları arasında anlamlı bir

fark olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7

Öğrencilerin İnterneti Kullanım Yerine Göre Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=862)

İnternet Kullanım Yeri	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Evde	526	122.85	21.52	Gruplar arası	5645.150	3	1881.717	4.050	.007
Okulda	58	114.65	19.53	Gruplar içi	398602.1	858	464.571		
İnternet kafede	179	124.36	23.09	Toplam	404247.2	861			
Diğer yerlerde	99	118.59	19.88						
Toplam	862	122.12	21.66						

Tablo 7 incelendiğinde, öğrencilerin İnterneti kullanım yerine göre saldırganlık ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalaması 124,36 ortalama ile İnterneti, İnternet kafede kullanan öğrencilerinin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla, 122.85 ortalama ile İnterneti evde kullanan öğrenciler, 118.59 ortalama ile İnterneti diğer yerlerde kullanan öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasındaki en düşük puan ortalaması 114.65 ortalama ile İnterneti okulda kullanan öğrencilerinin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 7 incelendiğinde, öğrencilerin İnterneti kullanım yerine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(3,858)=4.05$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin saldırganlık ölçeği puan ortalamaları öğrencilerin İnterneti kullanım yerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin İnterneti kullanım yerine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 8

Öğrencilerin İnterneti En Çok Ne Amaçla Kullandığı Açısından Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=862)

İnternet Kullanım Amacı	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Derslerle ilgili araştırma yapmak	323	115.10	20.35	Gruplar arası	31026.250	6	5171.042	11.846	.000
Oyun oynamak	71	128.53	22.04	Gruplar içi	373221.0	855	436.516		
Sörf yapmak	185	128.92	21.70	Toplam	404247.2	861			
Arkadaş edinmek	15	136.33	21.79						
Film izlemek	30	122.43	21.84						
İletişim kurmak	166	123.98	21.13						
Diğer	72	122.47	18.78						
Toplam	862	122.12	21.66						

Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin İnterneti en çok ne amaçla kullandığına göre Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalaması 136.33 ortalama ile İnterneti arkadaş edinmek amacıyla kullanan öğrencilerin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla, 128.92 ortalama ile İnternette sörf yapmak, 128.53 ortalama ile oyun oynamak, 123.98 ortalama ile iletişim kurmak, 122.47 ortalama ile diğer, 122.43 ortalama ile film izlemek amacıyla kullanan öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasındaki en düşük puan ortalaması 115.10 ortalama ile İnterneti derslerle ilgili araştırma yapmak amacıyla kullanan öğrencilerinin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 8 incelendiğinde, öğrencilerin İnterneti en çok ne amaçla kullandıklarına göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(6,855)=11.85$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları öğrencilerin İnterneti en çok ne amaçla kullandıklarına göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin İnterneti en çok ne amaçla kullandıklarına göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 9

Öğrencilerin Bir Hafta İçerisinde İnterneti Kullanım Sürelerine Göre Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=862)

İnternet Kullanım Süreleri	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
4 saat ve altı	546	118.94	20.58	Gruplar arası	23678.136	3	7892.712	17.794	.000
5-9 saat arası	194	123.48	21.57	Gruplar içi	380569.1	858	443.554		
10-15 saat arası	68	133.63	21.66	Toplam	404247.2	861			
16 saat ve üzeri	54	134.88	23.13						
Toplam	862	122.12	21.66						

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin bir hafta içerisinde İnterneti kullanım sürelerine göre Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalaması 134.88 ortalama ile bir hafta içerisinde İnterneti 16 saat ve üzeri kullanan öğrencilerin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla 133.63 ortalama ile bir hafta içerisinde İnterneti 10-15 saat arasında kullanan öğrenciler, 123.48 ortalama ile bir hafta içerisinde İnterneti 5-9 saat kullanan öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasında en düşük puan ortalaması 118.94 ortalama ile bir hafta içerisinde İnterneti 4 saat ve altında kullanan öğrencilerin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin bir hafta içerisinde İnterneti kullanım sürelerine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(3,858)=17.79$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları öğrencilerin bir hafta içerisinde İnterneti kullanım sürelerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin bir hafta içerisinde İnterneti kullanım sürelerine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 10

Öğrencilerin İnterneti Kullanım Zamanlarına Göre Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=862)

İnternet Kullanım Zamanı	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Hafta içi	37	111.81	17.99	Gruplar arası	17112.762	3	5704.254	12.642	.000
Hafta sonu	286	120.10	21.84	Gruplar içi	387134.5	858	451.206		
İstedğim zaman	269	128.28	22.13	Toplam	404247.2	861			
Boş zaman	270	119.54	20.05						
Toplam	862	122.12	21.66						

Tablo10 incelendiğinde, öğrencilerin İnterneti kullanım zamanlarına göre Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalaması 128.28 ortalama ile

İnterneti istediği zaman kullanan öğrencilerin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla 120.10 ortalama ile İnterneti hafta sonu kullanan öğrenciler, ortalama ile İnterneti boş zamanlarında kullanan öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasında en düşük puan ortalaması 111.81 ortalama ile İnterneti hafta içi kullanan öğrencilerin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 10 incelendiğinde, öğrencilerin İnterneti kullanım zamanlarına göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(3,858)=12.64$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları öğrencilerin İnterneti kullanım zamanlarına göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin İnterneti kullanım zamanlarına göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 11

Öğrencilerin İnternet Kullanmayı Nasıl Öğrendikleri İle Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=862)

İnternet Kullanım Öğrenme	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Aile	71	117.22	20.65	Gruplar arası	5760.747	3	1920.249	4.135	.006
Arkadaş	106	120.21	21.75						
Kendi kendine	613	123.67	21.67	Gruplar içi	398486.5	858	464.436		
Okul	72	116.59	21.01						
Toplam	862	122.12	21.66	Toplam	404247.2	861			

Tablo 11 incelendiğinde, öğrencilerin İnternet kullanmayı nasıl öğrendiklerine göre Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalaması 123.67 ortalama ile İnterneti kullanmayı kendi kendine öğrenen öğrencilerin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla 120.21 ortalama ile İnterneti kullanmayı arkadaşından öğrenen öğrenciler, 117.22 ortalama ile İnterneti kullanmayı ailesinden öğrenen öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasında en düşük puan ortalaması 116.59 ortalama ile İnternet kullanmayı okuldan öğrenen öğrencilerin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 11 incelendiğinde, öğrencilerin İnterneti kullanmayı nasıl öğrendiklerine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(3,858)=4.14$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları öğrencilerin İnterneti kullanmayı nasıl öğrendiklerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin İnterneti kullanmayı nasıl öğrendiklerine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 12

Öğrencilerin Genel Olarak Kullandıkları İnternet Siteleri İle Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=862)

İnternet Sitesi	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Sohbet	278	129.12	23.25	Gruplar arası	34135.537	4	8533.884	19.760	.000
Eğlence oyun	145	122.90	21.37	Gruplar içi	370111.7	857	431.869		
Haber	73	120.86	20.36	Toplam	404247.2	861			
Eğitim	227	112.71	19.03						
Diğer	139	123.33	17.60						
Toplam	862	122.12	21.66						

Tablo 12 incelendiğinde, öğrencilerin genel olarak kullandıkları İnternet sitelerine göre Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalaması 129.12 ortalama ile sohbet sitelerini kullanan öğrencilerin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla 123.33 ortalama ile diğer siteleri kullanan öğrenciler, 122.90 ortalama ile eğlence oyun sitelerini kullanan öğrenciler, 120.86 ortalama ile haber sitelerini kullanan öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasında en düşük puan ortalaması 112.71 ortalama ile eğitim sitelerini kullanan öğrencilerin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 12 incelendiğinde, öğrencilerin genel olarak kullandıkları İnternet sitelerine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(4,857)=19.76$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları genel olarak kullandıkları İnternet sitelerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin genel olarak kullandıkları İnternet sitelerine göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 13

Öğrencilerin İnternette Oynadıkları Oyun Türüne Göre Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=646)

Oynanan oyun	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Savaş	- 166	129.62	23.48	Gruplar arası	10686.999	3	3562.333	7.897	.000
Strateji	- 144	124.74	21.13	Gruplar içi	289613.5	642	451.111		
Spor	- 233	119.55	20.57	Toplam	300300.5	645			
Yarış									
Zeka									
Mantık									
Macera	103	121.05	18.90						
Toplam	646	123.54	21.57						

Tablo 13 incelendiğinde, öğrencilerin İnternette oynadıkları oyun türüne göre Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalaması 129.62 ortalama ile İnternette savaş ve strateji oyunlarını oynayan öğrencilerin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla 124.74 ortalama ile İnternette spor ve yarış oyunlarını oynayan

öğrenciler, 121.05 ortalama ile İnternette macera oyunlarını oynayan öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasında en düşük puan ortalaması 119.55 ortalama ile zeka ve mantık oyunlarını oynayan öğrencilerin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve tek yönlü Anova sonuçları Tablo 13 incelendiğinde, öğrencilerin İnternette oynadıkları oyun türüne göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(3,642)=7.90$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları İnternette oynadıkları oyun türüne göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin İnternette oynadıkları oyun türüne göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 14

Öğrencilerin İnternete Girdiklerinde Yaptıkları İlk Etkinliğe Göre Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=862)

İlk etkinlik	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Sohbet	326	127.40	23.00	Gruplar arası	22355.912	3	7451.971	16.742	.000
Okulla ilgili	161	113.77	19.45	Gruplar içi	381891.3	858	445.095		
Oyun oynama	52	126.40	18.99	Toplam	404247.2	861			
Sayfaları gezme	323	120.27	20.16						
Toplam	862	122.12	21.66						

Tablo 14 incelendiğinde, öğrencilerin İnternete girdiklerinde yaptıkları ilk etkinliğe göre Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalaması 127.40 ortalama ile İnternete girdiğinde yaptıkları ilk etkinlik olarak sohbet programlarını kullanan öğrencilerin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla 126.40 ortalama ile İnternete girdiğinde yaptıkları ilk etkinlik olarak İnternette oyun oynayan öğrenciler, 120.27 ortalama ile İnternete girdiğinde yaptıkları ilk etkinlik olarak İnternet sayfaları arasında gezinen öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasında en düşük puan ortalaması 113.77 ortalama ile İnternete girdiğinde yaptıkları ilk etkinlik olarak okulla ilgili araştırma yapan öğrencilerin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 14 incelendiğinde, öğrencilerin İnternete girdiklerinde yaptıkları ilk etkinliğe göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(3,858)=16.74$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları İnternete girdiklerinde yaptıkları ilk etkinliğe göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin İnternete girdiklerinde yaptıkları ilk etkinliğe göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 15

Öğrencilerin İnternette Karşılaştıkları Olumsuz İçerikli Siteler İle Saldırganlık Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları (n=862)

Olumsuz içerik	f, \bar{x} ve ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
	N	\bar{x}	Ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Saldırganlık ve şiddet	79	119.45	20.02	Gruplar arası	15841.185	3	5280.395	11.665	.000
Erotik ve pornografi	379	126.41	21.73	Gruplar içi	388406.0	858	452.688		
Argo (kötü söz)	55	125.89	25.80	Toplam	404247.2	861			
Hiçbiri	349	117.48	20.24						
Toplam	862	122.12	21.66						

Tablo 15 incelendiğinde, öğrencilerin İnternette karşılaştıkları olumsuz içerikli sitelere göre Saldırganlık Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek puan ortalamasına 126.41 ortalama ile erotik ve pornografi içeren görüntü veya oyun ile karşılaşan öğrencilerin oluşturduğu gruba aittir. Bu grubu sırasıyla 125.89 ortalama ile argo (kötü söz) içeren görüntü veya oyunla karşılaşan öğrenciler, 119.45 ortalama ile saldırganlık ve şiddet içeren görüntü veya oyunla karşılaşan öğrenciler takip etmektedir. Son olarak gruplar arasında en düşük puan ortalaması 117.48 ortalama ile İnternette karşılaştıkları olumsuz içerikli sitelerden hiçbiri ile karşılaşmayan öğrencilerin oluşturduğu gruba ait olduğu görülmüştür. Ve farka ilişkin tek yönlü Anova sonuçları Tablo 15 incelendiğinde, öğrencilerin İnternette karşılaştıkları olumsuz içerikli sitelere göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(3,858)=11.67$, $p<.01$. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği puan ortalamaları İnternette karşılaştıkları olumsuz içerikli sitelere göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre öğrencilerin İnternette karşılaştıkları olumsuz içerikli sitelere göre saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin okudukları okul türüne göre saldırganlık ölçeği puan ortalamaları anlamlı bir şekilde değişmektedir. Başaran (2008) çalışmasında okul türlerine göre öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasındaki farka bakıldığında ise öğrencilerin lise türleri meslek lisesi, anadolu lisesi ve düz lise şeklinde gruplandırıldığında saldırganlık düzeyleri saldırganlık puan ortalamaları dikkate alındığında, yüksek olandan düşük olana doğru yapılan sıralamada; birinci sırada meslek liselerinde okuyan öğrenciler, ikinci sırada anadolu lisesinde okuyan öğrenciler ve bu kategori içerisinde saldırganlık düzeyi en düşük olan düz liselerde okuyan öğrenciler olduğu görülmüştür. Ağlamaz (2006) çalışmasında okul türlerine göre öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasındaki farka bakıldığında saldırganlık ölçeği puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin okudukları okul türüne göre saldırganlık ölçeği puan ortalamaları dikkate alındığında, yüksek olandan düşük olana doğru yapılan sıralamada; birinci sırada endüstri meslek lisesi, ikinci sırada ticaret meslek lisesi, üçüncü sırada turizm otelcilik meslek lisesi, dördüncü sırada iletişim meslek lisesi, beşinci sırada özel lise, altıncı sırada kız meslek lisesi, yedinci sırada genel lise, sekizinci sırada anadolu lisesi, dokuzuncu sırada anadolu öğretmen lisesi, onuncu sırada sağlık meslek lisesi, onbirinci sırada imam hatip lisesi, onikinci sırada fen lisesinde okuyan öğrenciler ve bu kategori içerisinde saldırganlık ölçeği

puan ortalaması en düşük olan anadolu güzel sanatlar lisesinde okuyan öğrenciler olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusuyla yapılan diğer çalışmalar arasında benzerlik görülmemektedir, fen lisesinde öğrenim gören öğrencilerin demografik özellikleri, öğretmen profili, okulun sunduğu sosyal imkanlar vb birçok faktörün bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre saldırganlık ölçeği puan ortalamaları dikkate alındığında, erkeklerin kız öğrencilere göre puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan diğer çalışmaların sonucu bu bulguyu desteklemektedir. Fakat Ulusoy (2008) çalışmasında İnternet’i ve bilgisayarı düzenli kullanan öğrencilerin cinsiyetleri ile saldırganlık ölçeği puanları arasında anlamlı fark saptamamıştır. Ancak benzer şekilde Başaran (2008) çalışmasında öğrencilerin cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeylerinde anlamlı bir fark vardır. Saldırganlık ölçeği puan ortalamaları erkeklerin kızlara göre daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Öztürk (2008) çalışmada benzer şekilde öğrencilerin cinsiyetlerine göre ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre saldırganlık ölçeği puan ortalamalarında fark olduğunu, erkeklerin puan ortalamalarının kızlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Ağlamaz (2006) çalışmasında da benzer şekilde öğrencilerin cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeylerinde anlamlı bir fark vardır. Erkeklerin puan ortalamalarının kızlara göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu bulgulara göre cinsiyet ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır şeklinde yorumlanabilir. Erkeklerin saldırganlık düzeyinin kızlara göre yüksek çıkmasında toplumun bireyleri yetiştirme koşulları ve yüklediği cinsiyet rolleri etkili olmuş olabilir.

Öğrencinin evinde bilgisayarın var olup olmamasına göre öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları evlerinde bilgisayarın var olup olmamasına göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (BDPTM) tarafından yapılan “Bilgi Toplumu İstatistikleri (BTİ) 2011” isimli çalışmada katılımcıların yarısından fazlası (%60.8) her gün, neredeyse her gün bilgisayar kullanırken, %28.3’ü haftada en az bir kere bilgisayar kullanmaktadır. Selvi (2009) çalışmasında öğrencilerin evinde bilgisayar olup olmama durumlarına göre İnternet kullanım düzeylerine bakıldığında, evlerinde bilgisayar olan öğrencilerin İnternet kullanım düzeyleri bilgisayarı olmayan öğrencilere göre daha yüksektir. İstatistiksel olarak da evlerinde bilgisayar olan öğrencilerin İnterneti kullanma düzeyleri ile evlerinde bilgisayar olmayan öğrencilerin İnterneti kullanma düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmıştır. Evde bilgisayarın olması İnternet’e erişimi kolaylaştıran bir unsurdur bu nedenle bu bireylerin İnternet kullanım süreleri diğerlerine göre daha fazla olması beklenen bir durumdur.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları İnternet kullanım durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Öğrencilerin İnternet kullanım durumlarına göre saldırganlık ölçeği puan ortalamaları dikkate alındığında, İnternet’i kullananların kullanmayanlara göre saldırganlık ölçeği puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Fakat Günüç (2009) çalışmasında bireylerin yarısından fazlasının evinde İnternet’inin olduğu ancak evde İnternet var olması ile İnternet bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir. TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (BDPTM) tarafından yapılan “Bilgi Toplumu İstatistikleri (BTİ) 2011” isimli çalışmada katılımcıların yarısından fazlası (%59.3) her gün, neredeyse her gün İnterneti kullanırken, %29.2’si haftada en az bir kere İnterneti kullanmaktadır. Ve yaş grupları itibarıyla

İnternet kullanım durumlarına (2010) bakıldığında İnternet kullanan bireylerin %62.9'unu 16-24 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır.

Öğrencilerin İnternet kullanım yerine göre saldırganlık ölçeği puan ortalamaları anlamlı bir şekilde değişmektedir. Öğrencilerin İnternet kullanım yerine göre saldırganlık ölçeği puan ortalamaları dikkate alındığında, yüksek olandan düşük olana doğru yapılan sıralamada; birinci sırada İnternet kafe de, ikinci sırada evde, üçüncü sırada diğer yerlerde İnterneti kullanan öğrenciler ve bu kategori içerisinde saldırganlık ölçeği puan ortalaması en düşük olan okulda İnterneti kullanan öğrencilerin olduğu görülmüştür. Yıldız (2010) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada evinden İnternet'i kullananlarda, İnternet'in olumsuz sonuçları ile aşırı kullanım alt ölçeği ve ölçek genel puan ortalamalarının, İnternet kafede kullananlarda sosyal fayda alt ölçek puan ortalamasının yüksek olduğunu saptamıştır ve İnternet'e bağlanılan yer ile alt ölçekler ve genel ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptamıştır. Ulusoy (2008) çalışmada ise ergenlerin bilişim teknolojilerini kullanım yeri ile saldırganlık ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık saptamamıştır. Fakat Yükselgün (2008) çalışmada öğrencilerin İnterneti kullandıkları ortama göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanlara baktığımızda, İnterneti İnternet kafelerde kullanan öğrencilerin en yüksek puanı aldığını görüyoruz, bunu sırasıyla diğer yerlerde kullanan öğrenciler, evde kullanan öğrenciler ve okulda kullanan öğrenciler izlemektedir. Öğrencilerin İnterneti kullandıkları ortama göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanlar istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Farkın nedeni olarak öğrenciler okulda, evde ve diğer yerlerde İnternet kullanımını konusunda İnternet kafelere göre kısıtlayıcı ya da önleyici bir takım kurullarla karşılaşılıyor olabilir fakat İnternet kafede kullanan öğrenciler bu konuda bir kısıtlama ve engelleme ile karşılaşmıyor olabilir.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları İnternet'i en çok ne amaçla kullandıklarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. TC BDPTM tarafından yapılan "BTİ 2011" isimli araştırmada yıllar itibarıyla bireylerin İnternet'i kullanım amaçları çok fazla değişmemektedir. 2010 yılında bireylerin İnternet kullanım amaçları incelendiğinde en çok gerçekleştirilen faaliyetlerin e-posta, haberleşme, sohbet veya mesajlaşma olduğu görülmektedir. Diğer hizmetler arasında çoğunlukla İnternet aracılığıyla gazete, dergi, haber okuma ile mal ve hizmetler hakkında bilgi edinme bulunmaktadır. Makas (2008) çalışmada İnternet'te öğrencilerin öncelikli olarak gerçekleştirdikleri etkinlikleri; e-posta, bilgi arama ve chat yapma, online oyun oynama olarak belirtmiştir. Yükselgün (2008) çalışmada öğrencilerin kullandıkları İnternet hizmetine göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanlara göre chat hizmetlerinden yararlanan öğrencilerin diğer hizmetlerden yararlanan öğrencilere göre saldırganlık ölçeğinden daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Chat hizmetinden faydalanan öğrencileri sırası ile görüntü ve ses paylaşım hizmetlerinden faydalanan öğrenciler, herhangi bir İnternet hizmetinden faydalanmayan öğrenciler ve e-posta kullanan öğrenciler izlemektedir. Öğrencilerin kullandıkları İnternet hizmetine göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında fark olmadığını saptamıştır. Yücel (2009) çalışmada ergenlerde İnternet kullanım amaçlarıyla akran ilişkileri ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel açıdan önemli fark olduğunu fakat akran ilişkileri ölçeği alt boyutları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını saptamıştır. Gençler (2011) çalışmada öğrencilerin başat İnternet kullanım amaçlarının bağımlılık durumlarında farklılıklara neden olabileceği sonucu elde edilmiştir. Bağımlılık belirtisi gösteren 36 öğrenciden 17'si en çok iletişim ve 16'sı en çok eğlence amacıyla İnternet'i kullanmaktadır. Bu bulgulardan hareketle öğrencilerde İnternet'in eğlence ve iletişim amacıyla

kullanımının İnternet bağımlılığının ortaya çıkmasında etkili olabileceğini göstermektedir. Son olarak öğrencilerin başat İnternet kullanma amaçları ile İnternet bağımlılık durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğunu saptamıştır. Yıldız (2010) çalışmasında öğrencilerin İnternet kullanım amaçlarına göre problemlı İnternet kullanım ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında sohbet, oyun, program yükleme, ödev, araştırma amacıyla İnternet'in kullanımı ile İnternet'in olumsuz sonuçları, sosyal fayda, aşırı kullanımı ve ölçek genel puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır. Gruplar karşılaştırıldığında sohbet, oyun ve program yükleme amacıyla İnterneti kullanan öğrencilerde tüm alt ölçek ve genel ölçek puan ortalamalarının yüksek olduğu, ödev ve araştırma amacıyla kullananlarda alt ölçek ve genel ölçek puan ortalamalarının düşük olduğu belirlenmiştir. İnterneti müzik dinleme ve e-posta amacıyla kullananlarla aşırı kullanımı alt ölçeği ve ölçek genel puan ortalamasının, alışveriş için kullananlarda ölçek genel puanlarının yüksek olduğunu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğunu bulmuştur. Yapılan çalışmaların sonuçları bu bulguyu desteklemektedir.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları bir hafta içerisinde İnternet'i kullanım sürelerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Yıldız (2010) çalışmasında öğrencilerin İnternet kullanım süresine göre problemlı İnternet kullanım ölçeği ve alt ölçeklerinden aldığı puan ortalamaları karşılaştırıldığında İnternet kullanım süresi arttıkça ölçek genel ve alt ölçek puan ortalamalarının arttığı görülmektedir. İnterneti 5 saatten fazla kullananlarda alt ölçek ve genel ölçek puan ortalamaları yüksek olmakla birlikte günlük İnternet kullanım süresiyle İnternet'in olumsuz sonuçları, aşırı kullanım, sosyal fayda ile ölçek genel puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Yükselgün (2008) çalışmasında öğrencilerin İnternet kullanım sıklıklarına göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde, saldırganlık ölçeğinden en düşük puan ortalamasını bir saatten az kullanan öğrencilerin aldığı gözlenmiştir. Daha sonra sırası ile bir iki saat kullanan öğrenciler, üç dört saat kullanan öğrenciler ve beş saatten fazla kullanan öğrenciler gelmektedir. Öğrencilerin İnternet kullanım sıklıklarına göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanlar değerlendirildiğinde öğrencilerin İnternet kullanım sıklıklarına göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanların farklılaşmadığı ortaya çıkmaktadır. Ulusoy (2008) çalışmasında ergenlerin bilişim teknolojilerini kullanım süresi ile saldırganlık arasındaki ilişkiye bakıldığında bilişim teknolojileri kullanım süresi ile saldırganlık arasında anlamlı bir fark bulmuştur. İnternet ve bilgisayar kullanmayanların saldırganlık düzeylerinin düşük, İnternet ve bilgisayar 20 saat ve üzerinde kullananların saldırganlık düzeylerinin yüksek olduğunu saptamıştır. Yapılan çalışmaların sonuçları bu bulguyu desteklemektedir. Öğrencilerin İnternet kullanım süreleri arttıkça saldırganlık ölçeği puanları da artmaktadır.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları İnternet'i kullanım zamanlarına göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Yükselgün (2008) çalışmasında öğrencilerin İnterneti kullanma zamanlarına göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde saldırganlık ölçeğinden en yüksek puan ortalamasını İnterneti akşamları kullandığını söyleyen öğrenciler almıştır. Onları sırası ile İnterneti canı sıkıldıkça kullanan öğrenciler, İnterneti hafta sonları kullanan öğrenciler ve İnterneti boş zamanlarında kullanan öğrenciler izlemektedir. Öğrencilerin İnternet kullanım zamanlarına göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılaşma görülmektedir. Yıldız (2010) çalışmasında öğrencilerin İnternete bağlanılan zaman dilimine göre problemlı İnternet kullanım ölçeği ve alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında İnternete bağlanılan zaman dilimi ile İnternetin olumsuz sonuçları, aşırı kullanım, sosyal fayda ve ölçek genel puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır. İnternete

bağlanırken belli bir zaman dilimi belirtmeyen, diğer yani canım istediğinde, rastgele zamanlarda seçeneğini belirten öğrencilerde alt ölçek ve genel ölçek puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmaların sonuçları bu bulguyu desteklemektedir.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları İnternet kullanmayı nasıl öğrendiklerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. TC BDPTM tarafından yapılan "BTİ 2011" isimli araştırmada; bilgisayar kullanıcılarının %69.7'sinin hiçbir kursa katılmadıklarını bu yetkinliklerini arkadaş, okul ve iş çevrelerinin yardımları ve kendi çabalarıyla elde ettikleri görülmektedir. Karadal (2009) 480 örneklemlili araştırmasında öğrencilerin üçte bire yakını (%29'u) İnternet ile ilk kez okulda tanışmışlardır. İkinci sırada ise %22,9'luk bir oran ile İnternet kafelerde tanışanlar takip etmektedirler. Aynı zamanda bu oranlar günümüzde İnternetin kullanıldığı en önemli iki mekanı işaret etmektedir.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları genel olarak kullandıkları İnternet sitelerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Makas (2008) çalışmasında kızlara göre erkeklerin daha çok facebook ve arkadaş edinme sitelerine girdiklerini saptamıştır. Sosyo ekonomik koşullar ile facebook ve arkadaş edinme sitelerine girme arasında bir fark saptanmamıştır. Yükselgün (2008) çalışmasında araştırmaya katılan öğrencilerin kullandıkları İnternet sitesine göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde ölçekten en yüksek puanı aklıma hangi site gelirse kullanıyorum diyen öğrenciler almıştır. Bunu sırası ile eğlence ve oyun sitelerini tercih eden öğrenciler, sohbet sitelerini tercih eden öğrenciler, eğitim sitelerini tercih eden öğrenciler, haber sitelerini tercih eden öğrenciler ve arama motorları sitelerini tercih eden öğrenciler izlemektedir. Öğrencilerin kullandıkları İnternet sitelerine göre saldırganlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları İnternet'te oynadıkları oyun türüne göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Ulusoy (2008) çalışmasında ergenlerin oynadıkları bilgisayar oyunu türüyle saldırganlık ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulmuştur. İlk tercih olarak savaş ve strateji oyunlarını tercih edenlerin saldırganlık ölçeği puanları daha yüksek çıkmıştır. Bilgisayar oyun türlerinden hiçbirini oynamayanların saldırganlık ölçeği puanları düşük çıkmıştır. Bilgisayar oyunu oynayan ve oynamayanların saldırganlık ölçeği puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kiran (2011) çalışmasında bilgisayarda harcanan süre ile şiddet içerikli oyunlar arasında ilişkiye baktığında, her gün ya da ara sıra şiddet içerikli oyunları oynayanların %60.5'i 2-3 saat aralığı, %14.1'i 4 saat veya daha fazla, %25.4'ü 1 saat veya daha az zaman harcadıklarını belirtmişlerdir. Hiç şiddet oyunu oynamadığını belirtenler ise %47.2'si 1 saat veya daha az, %44.4'ü 2-3 saat aralığı, %8.3'ü 4 saat veya daha fazla bilgisayar başında zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir. Özetle şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynayanların bilgisayarla daha fazla zaman harcadıkları ve sonuçların istatistiki olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puanları İnternet'e girdiklerinde yaptıkları ilk etkinliğe göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Ulusoy (2008) ergenlerle yapmış olduğu çalışmasında İnternet'te sörf yapmak ile saldırganlık ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulmuştur. İlk tercihini sörf yapmak olarak belirtenlerin saldırganlık ölçeği puanları diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Okulla ilgili araştırmaları ilk tercih olarak belirtenlerin yüksek saldırganlık oranları frekans değerleri daha düşük çıkmıştır. Ancak ilk tercih olarak sohbet

programlarını kullanmak ve bilgisayar oyunu oynamak olarak belirtenlerin saldırganlık ölçeği puanları arasında fark anlamlı bulunmamıştır.

Öğrencilerin saldırganlık ölçeği puan ortalamaları öğrencilerin İnternet'te karşılaştıkları olumsuz içerikli sitelere göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü [ASAGEM], 2008) İnternet Kullanımı ve Aile adlı araştırmasına göre ailede ki bireylerin İnternet'te güvenlik ve etik ile ilgili karşılaşılan sorunların başında, şiddet, pornografi, terör ve virüs yazılımları gibi içeriklerle karşılaşılması ayrıca biyereye ait kişisel bilgilerin izinsiz yayınlanması ve paylaşılması nedeniyle oluşan zararlar yer almaktadır.

Öneriler

*İnternet'in kullanımı hakkında ailelere temel düzeyde öğrenme içerikleri sunularak, hanelerde kullanımı yaygınlaşan İnternet ve bilgisayarın daha bilinçli kullanımı sağlanabilir.

*Eğitimciler tarafından okullarda hoşgörüyeye dayalı eğitim öğretim uygulamalarına yer verilebilir.

*Eğitimciler tarafından okullarda öğrencilere bilinçli İnternet kullanımı konusunda çalışmalar yapılabilir. Öğrencilere İnterneti tanıtıcı eğitimler verilebilir.

*Öğrencilerin, İnternet ve bilgisayarda aşırı zaman geçirmenin zararları konusunda farkındalığı artırıcı öğretici eğitimlere katılmaları sağlanabilir.

*Ailelerin çocukları ile nitelikli zaman geçirmeleri konusunda görsel, işitsel yayınlar yapılabilir.

*Öğrencilerin İnternet üzerinde araştırma inceleme alışkanlıklarını geliştirmek için okullarda projeler ve ödevler geliştirilebilir, öğrencilerin bu proje ve ödevleri İnternet üzerinden geliştirmesi sağlanabilir.

*Öğrencilerin okul ortamında İnternet erişim olanakları geliştirilmeli ve bilgisayar dersleri dışında da öğrenciler İnterneti kullanmalıdır.

*Okullarda öğrencilerin İnternet üzerinden kitap, dergi ve gazete okuma alışkanlıklarını geliştirmek için çalışmalar yapılmalıdır.

*Öğrencilerde belirli aralıklarla problemlerle İnternet kullanımını saptamaya yönelik taramalar yapılabilir.

*Bu çalışma sonuçlarının Milli Eğitim Müdürlüğü gibi ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşılması İnternet ortamının denetlenmesi için ilgili kamu kuruluşlarının titizlikle çalışmalarına fayda sağlayacaktır.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için MEB Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi kapsamında Gaziantep İl MEM kurumundan (20.01.2011 tarih ve sayı no B.08.4.MEM.4.27.00.11-311/) izin alınmıştır.

Kaynakça/References

- Ağlamaz, T. (2006). Lise öğrencilerinin saldırganlık puanlarının kendini açma davranışı, okul türü, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba öğrenim düzeyi ve ailenin aylık gelir düzeyi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Aydın, Y. (2011). Liselerde bilgisayar ve internet kullanımının eğitim ve öğretimdeki olumsuz etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Marmara Üniversitesi.
- ASAGEM (2008) Dijital oyunlar ve çocuklar üzerindeki etkileri. (<https://docplayer.biz.tr/438885-Dijital-oyunlar-ve-cocuklar-uzerindeki-etkileri.html>)
- Başaran, C. (2008). Çeşitli tür liselerde öğrenim gören öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya Üniversitesi.
- Can, A. (2014). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde veri analizi. Pegem Akademi.
- Demirkan, B. (2011). Çocuk Bilgisayar ve İnternet, ss.1-3, (<http://www.durupsikolojimerkezi.com/cocuk-bilgisayar-veinternet> (29.11.2011)).
- Doğan, İ. (2004). Sosyoloji kavramlar ve sorunlar. 6.Baskı, Pegem A Yayıncılık.
- Erden, M ve Akman, Y. (2000). Gelişim öğrenme - öğretme eğitim psikolojisi. Arkadaş Yayınevi,
- Gençer, S. L. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Günüç, S.(2009). İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). Yeni insan ve insanlar. 10.Baskı, Evrim Yayınevi.
- Kıran, Ö. (2011) Siddet içeren bilgisayar oyunlarının ortaöğretim gençliği üzerindeki etkileri samsun örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Makas, Y. (2008). Lise öğrenimi gören gençlerin internet kullanımının psikososyal durum ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Beykent Üniversitesi.
- Öztürk, N. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İnönü Üniversitesi.
- Selvi, H. (2009) Ortaöğretim öğrencilerinin internet kullanım düzeyi adapazarı örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya Üniversitesi.
- T.C. Başbakanlık. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. (2011). Bilgi toplumu istatistikleri 2011. DPT Yayın No. 2826.
- Ulusoy, O. (2008). Ergenlerde bilisim teknolojileri kullanımı ve saldırganlık ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çukurova Üniversitesi.
- Yıldız, İ. (2010) Lise Öğrencilerinde problemlerli internet kullanımı ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Yılmaz, S. (2006). İnternet ve İnternet Kafelerin ilk ve ortaöğretim öğrencilerine etkileri (İstanbul Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya Üniversitesi.
- Yücel, N. (2009) Ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara Üniversitesi.

Yükselgün, Y. (2008). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin internet kullanım durumlarına göre saldırganlık ve sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Osmangazi Üniversitesi.

İletişim/Correspondence

Öğr.Gör.Dr. Nuri ERDERMİR
nuri.erdemir@inonu.edu.tr

Dr.Öğr.Üyesi Eyyüp ÖZKAMALI
ozkamali@gantep.edu.tr